

ПАН В БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА НА FIN DE SIÈCLE

Проф. д.ф.н. Цветана Георгиева

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме. В епохата на Fin de siècle митологичният Пан е обект на многобройни интерпретации в живописа, литературата и сценичните изкуства. Статията разглежда за пръв път как образът на Пан се вписва в модерната българската литература от началото на XX век – в творбите на Емануил Попдимитров, Трифон Кунев, Христо Ясенов и Людмил Стоянов. Като изразител на идеите на епохата (в теченията югендшил и сецесион), както в Европа така и в България, Пан и пантеизмът апологизират природата, вегетативното начало, младостта и детството, любовния огън, музиката и опиянението. Оригинално в българската интерпретация са образите на сантименталния, чувствителен „есенен“ Пан, на пародирания Пан/Фавн и на стария, мъдър майстор на музикалното изпълнение и лишен от страсти Пан.

Ключови думи: Пан; Fin de siècle; модерна българска литература

В древногръцката митология Пан е бог на скотовъдци и пастири, свързан е с плодородието, дивата природа, пролетта, изгряващото слънце. Той е териоморфен (човек с кози бедра, копита, брада и рога). Мястото му е Аркадия и там той е известен със забавленията, които си устройва в горичките с нимфи, менади и хермафродити. Подобно на сатирите (горски демони на плодородието, съставляващи свитата на Дионис, т.е. свързани с виното), Пан е олицетворение на чувствената любов, дори е носител на оргиастични качества. Свири на флейта и сиринга (вид многостволна флейта, нарича се още „флейта на Пан“), под чиято музика се вият хороводи и се провеждат веселби. Проблематизирана е смъртта на Пан. Тя е трябвало да съвпадне с някакво велико събитие, ознаменуващо края на езическия свят. Според митологията Пан умира в деня и часа на Рождество Христово. Съпоставянето и противопоставянето на Пан и Исус Христос се препотвърждава в литературата от края на XIX и началото на XX век.

Интерпретацията на митологичния бог Пан е сред най-популярните през епохата на *Fin de siècle*. Оскар Уайлд пише стихотворението си „Пан“ (1881), а Робърт Луис Стивънсън – стихотворението „Флейтата на Пан“ (1878). Про-